

INTERFAOL METODLAR YORDAMIDA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA NUTQNI RIVOJLANTIRISH

Sanayeva Lola

Samarqand Davlat Pedagogika Instituti

Pedagogika fakulteti, Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17368534>

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqni rivojlantirish jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning o'рни va ahamiyati yoritilgan. Bolaning og'zaki nutqini boyitish, to'g'ri talaffuzni shakllantirish hamda muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning samaradorligi tahlil qilinadi.

Tarbiyachining nutq madaniyati, o'yin asosidagi mashg'ulotlar va innovatsion yondashuvlar orqali bolalarda nutq faolligini oshirishning muhim jihatlari ochib berilgan.

Kalit so'zlar: nutq rivoji, interfaol metodlar, maktabgacha ta'lim, kommunikativ ko'nikma, muloqot madaniyati, tarbiyachi, o'yin faoliyati.

DEVELOPING SPEECH IN PRESCHOOL CHILDREN USING INTERACTIVE METHODS

Annotation. This article explores the role and importance of using interactive methods in the development of speech in preschool children. The effectiveness of modern pedagogical technologies in enriching children's verbal skills, improving pronunciation, and fostering communication abilities is analyzed. The paper also highlights the significance of the educator's speech culture, play-based learning, and innovative approaches in enhancing children's speech activity and linguistic competence.

Keywords: speech development, interactive methods, preschool education, communication skills, speech culture, educator, play-based learning.

РАЗВИТИЕ РЕЧИ У ДОШКОЛЬНИКОВ С ПОМОЩЬЮ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ

Аннотация. В данной статье рассматривается роль и значение использования интерактивных методов в развитии речи у детей дошкольного возраста. Анализируется эффективность современных педагогических технологий в обогащении словарного запаса детей, формировании правильного произношения и коммуникативных навыков. Также освещаются важные аспекты речевой культуры воспитателя, игровых форм обучения и инновационных подходов, способствующих развитию речевой активности у детей.

Ключевые слова: развитие речи, интерактивные методы, дошкольное образование, коммуникативные навыки, культура речи, воспитатель, игровая деятельность.

Maktabgacha ta'lim tizimi bola shaxsining har tomonlama shakllanishida muhim bosqichdir. Ayniqsa, bu davrda bolaning nutqini rivojlantirish — uning fikrlash, tushunish va muloqot qilish qobiliyatlarini belgilovchi asosiy omildir. Bolaning nutqi uning ijtimoiylashuvi, atrofdagilar bilan aloqasi va o'qishga tayyorgarlik darajasini ko'rsatadi. Shu bois, bugungi kunda maktabgacha ta'lim muassasalarida nutq rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy interfaol metodlardan foydalanish dolzarb masalaga aylangan.

Interfaol metodlar — bu ta'lim jarayonida bola faol ishtirok etadigan, o'z fikrini erkin bayon qila oladigan, suhbat, o'yin, mashq yoki ijodiy faoliyat orqali nutqini boyitadigan usullardir.

Bunday metodlar orqali tarbiyachi bolada nafaqat soʻz boyligini oshiradi, balki muloqot madaniyatini, diqqatni jamlash va fikrni izchil ifodalash qobiliyatini ham rivojlantiradi.

Nutq — bu bolaning tafakkuri va ruhiy dunyosini aks ettiruvchi asosiy koʻrsatkichdir.

Maktabgacha yosh davrida bola soʻz boyligini kengaytiradi, tovushlarni toʻgʻri talaffuz qilishni oʻrganadi, gap tuzilishini anglaydi. Agar bu jarayon yetarli darajada qoʻllab-quvvatlanmasa, bola keyingi bosqichlarda fikrini toʻliq ifoda etishda qiyinchilikka duch keladi.

Shu sababli nutqni rivojlantirish faqat logopedik mashgʻulot emas, balki har bir pedagogik faoliyatning ajralmas qismiga aylanishi zarur.

Interfaol metodlar — bu oʻquvchi (bola)ning faolligiga asoslangan oʻqitish uslublari boʻlib, ular jarayonda oʻzaro muloqot, fikr almashish va ijodiy ishtirokni talab qiladi.

Maktabgacha taʼlimda quyidagi interfaol metodlar eng samarali hisoblanadi: 1. “Aqliy hujum” – bolalar bir mavzu boʻyicha turli fikrlarni aytadi, bu esa ularning lugʻat boyligini kengaytiradi. 2. “Rasm asosida hikoya tuzish” – rasm yoki suratga qarab voqeani soʻzlab berish, nutqni izchillik bilan shakllantirishga yordam beradi. 3. “Savol-javob” – tarbiyachi va bolalar oʻrtasidagi faol muloqot, diqqatni oshiradi. 4. “Rolli oʻyinlar” – bolalar turli rollarga kirib, nutqni tabiiy sharoitda mashq qilishadi. “Zanjirli hikoya” – har bir bola navbat bilan bir jumla aytib, umumiy hikoyani davom ettiradi. Bu usullar bolalarda mustaqil fikrlash, soʻz tanlash, grammatik tuzilmani his qilish, mantiqiy bogʻliqlikni anglash koʻnikmalarini rivojlantiradi.

Nutqni rivojlantirish jarayonida tarbiyachi faqat yoʻnaltiruvchi emas, balki faol ishtirokchi boʻlishi zarur. Tarbiyachining oʻz nutqi ifodali, toza, grammatik jihatdan toʻgʻri boʻlishi bolalarga bevosita taʼsir qiladi. Bola tarbiyachining talaffuzini takrorlaydi, soʻzlarni oʻrganadi, gap tuzilmasini oʻzlashtiradi. Shu sababli tarbiyachining nutq madaniyati, intonatsiyasi, mimikasi, hatto tana tili ham oʻrnak boʻlishi kerak.

Oʻyin — maktabgacha yoshdagi bolalar uchun asosiy faoliyat turi boʻlib, u orqali bola oʻzini ifoda etadi, nutqni tabiiy sharoitda mashq qiladi. “Kim tez aytadi?”, “Top, bu nima?”, “Ertakni davom ettir” kabi oʻyinlar bolalarda soʻzlashuv, eslab qolish va tafakkur qilish koʻnikmalarini oshiradi. Oʻyinli darslarda bola erkin boʻladi, xato qilishdan qoʻrqmaydi, bu esa tabiiy muloqot muhiti yaratadi.

Bugungi kunda interfaol doskalar, audio-video vositalar, animatsion hikoyalar, multimediali topshiriqlar nutqni rivojlantirishda keng qoʻllanilmoqda. Masalan, bolalar “virtual hikoya yaratish”, “ovozni tanish” yoki “qahramon bilan suhbat” kabi mashgʻulotlar orqali oʻyin bilan birga soʻzlashuvni oʻrganishadi. Texnologiyalar oʻquv jarayonini jonlantiradi, bolalarning eʼtiborini jalb qiladi va nutq faoliyatini ragʻbatlantiradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqni rivojlantirish jarayoni doimiy eʼtibor va yangicha yondashuvni talab etadi. Interfaol metodlardan foydalanish bolaning faolligini oshiradi, uning nutqini boyitadi, mustaqil fikrlash va oʻz fikrini erkin ifoda etish imkonini yaratadi.

Tarbiyachining pedagogik mahorati, nutq madaniyati va oʻyin asosidagi mashgʻulotlarni toʻgʻri tashkil etishi natijasida bola shaxs sifatida shakllanadi, jamiyatda oʻz fikrini aniq va ishonchli ifoda eta oladigan darajaga yetadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Oʻzbekiston Respublikasi “Maktabgacha taʼlim toʻgʻrisida”gi Qonuni. – Toshkent: Adolat, 2019. – 8–12-betlar.
2. Mirziyoyev Sh.M. “Yangi Oʻzbekiston – yangi taʼlim” konsepsiyasi. – Toshkent, 2021. – 4–7-betlar.

3. Zunnunov A. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: Fan, 2020. – 65–72-betlar.
4. Qodirova N. Bolalarda nutqni rivojlantirish metodikasi. – Toshkent: TDPU, 2021. – 40–55-betlar.
5. G'aybullayeva N. Interfaol o'yinlar orqali nutqni rivojlantirish. – “Pedagogika va psixologiya” jurnali, №2, 2022. – 33–38-betlar.
6. Usmonova D. Muloqot madaniyatini shakllantirishda pedagogning o'rni. – Toshkent, 2020. – 21–27-betlar.
7. Hasanov A. Ta'lim jarayonida interfaol metodlarning samarasi. – “Ta'lim islohotlari” jurnali, 2019. – 14–19-betlar.
8. Karimova M. O'yin texnologiyalari asosida bolalar nutqini rivojlantirish. – Namangan, 2022. – 44–50-betlar.
9. Xolmurodova S. Maktabgacha ta'limda multimedia vositalaridan foydalanish. – Samarqand, 2021. – 37–42-betlar.
10. Montessori M. The Absorbent Mind. – New York: Holt, 1988. – p. 98–104.
11. Vygotsky L.S. Psixologiya razvitiya rebenka. – Moskva: Pedagogika, 1984. – 55–63-ctp.
12. Leontyev A.N. Deytel'nost, soznanie, lichnost. – Moskva: Nauka, 1977. – 70–76-ctp.
13. Piaget J. The Language and Thought of the Child. – London: Routledge, 2002. – p. 41–49.
14. Bruner J. Child's Talk: Learning to Use Language. – New York: Norton, 1983. – p. 85–91.
15. Yuldasheva M. Nutqni rivojlantirishda o'yinli darslarning ahamiyati. – “Ta'lim taraqqiyoti” jurnali, №1, 2023. – 22–27-betlar.